

Бібліотека «Самостійної України»
Випуск 7.

ЮРІЙ АРТЮШЕНКО

НА МАРГІНЕСІ КНИЖКИ

ЮРІЯ СМОЛИЧА

„З НАРОДОМ

ЧИ ПРОТИ НАРОДУ?»

Бібліотека «Самостійної України»
Випуск 7.

ЮРІЙ АРТЮШЕНКО

НА МАРГІНЕСІ КНИЖКИ

ЮРІЯ СМОЛИЧА

„З НАРОДОМ

ЧИ ПРОТИ НАРОДУ?»

<http://diasporiana.org.ua>

Чікаго

1958

Jurij Artiushenko

On the sidelines of Jurij Smolych's
"WITH OR AGAINST THE PEOPLE"

Printed by
UKRAINIAN-AMERICAN
PRINTING and PUBLISHING CO., INC.
2315 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Ill.

Printed in U.S.A.
1958

ВІД ВИДАВНИЦТВА

*Бійцем був без лакізмства слави
І кров проливав за своє...
За топтаний прапор Держави
Пером, як рушницею, б'є.*

Олег Стюарт

Юрій Артюшенко, дипломований інженер хемії, не нове творче обличчя в храмі української публіцистики й літератури. Його відоме ім'я вже понад 25 літ не зходить із сторінок наших націоналістичних видань, бо як 18-літній боєць бурхливого Сімнадцятого Року й творець першої української сотні в Житомирі, він і досі не склав перед большевицьким окупантом української зброї та, скитаючись під чужими зорями, сміливо й самовідречено пропагує в своїх палких писаннях жагучий поклик Шевченкового «Заповіту» і світлі речення Четвертого Універсалу.

Уродившись на Полтавщині 1899 р., перебуває він від 1917 - 1921 рр. на фронтових лініях у складі «Запорізького Корпусу» і, керуючи трьома бронепотягами, бере 1919 р. участь у протибольшевицькому наступі й здобутті важливої станції Христинівка. На еміграції закінчує в 1930 р. «Українську Господарську Академію» в Подебрадах, а в 1947 р. у Регенсбурзі «Український Технічно-Господарський Інститут».

У громадському житті — пише його невідомий біограф у «Самостійній Україні» за березень 1957 р. — бере він активну участь ще від студент-

ських часів у Чехословаччині. Тут у великій мірі спричинився він до розросту «Української Громади», а пізніше, на Закарпатті, вклав чимало праці в піднесення національної свідомости закарпатських українців. Від року 1937 до квітня 1940 був заступником голови «Українського Національного Об'єднання» в Берліні, а водночас організаційним референтом УНО та одним із редакторів його пресового органу «Український Вістник». У роках 1940-41 працює на господарському відтинку на українських землях т. зв. Генерал-Губернаторства, спершу в Холмі, опісля в Ярославі та Перемишлі, де був головою Окружного Правління «Сільського Господаря». Звідти переходить до Коломиї на становище господарського референта в «Українському Допомоговому Комітеті». Там відзначається своєю безкомпромислою поставою в обороні господарських інтересів української людности та організацією курсів фахової господарської освіти, що за кілька років дали сотні вишколених на різних ділянках господарства працівників.

У післявоєнних роках працює на різних керівних постах в українських товариствах і організаціях та віддається своїй улюбленій творчій праці. Низка окремо виданих його публікацій та його численні статті на актуальні українські питання, що друкуються в пресі, засвідчують не пересічність його творчої інтуїції та живу дійовість його націоналістичного світосприймання.

Націоналізм Юрія Артюшенка — національно-органічна прикмета дітей Стапової Еллади. Це найуспішніша зброя української душі за власне самозбереження і яскравий дороговказ у мандрівку століть Українського Народу. Це бій за Українську Істину. Бій, що почався на руїнах Десятичної Цер-

кви й не закінчився «Проклятими роками» сталінського й хрущовського комуністичного варварства. Це невпинний похід до Золотих Воріт Української Волі і Самостійности, до якого ще з днів своєї блакитної юности включився Легіонер Українських Націоналістів Юрій Артюшенко.

У бою за Українську Правду — він далі в похід.

Твір, що перед Вами, доказ нашого твердження.

Це блискуча відповідь справжнього українського патріота Москві, яка устами підсоветського літературного раба «майже класика» Ю. Смолича старається черговий раз оплюгавити український націоналізм, нашу еміграцію та наші незалежницькі аспірації.

Памфлет Смолича, що його «по наказу з центру» видав Михайловський Комітет «За поворот на Батьківщину», зліпок брехні і перекручень історичних фактів.

Не наше завдання в цих кількох реченнях передмови опрокидувати навмисну брехню агентів НКВД. Вона давно опрокинена самою історією, історією нашої еміграції та мільйоновими жертвами українського народу, що він їх поклав на жертвовник волі в боротьбі за власну незалежність. І Юрій Смолич про це докладно знає, як і знає гасло «мятежного сина» — «Геть від Москви!» Але він у домі неволі, як і народ, з якого походить, мусить проти власного народу виконувати замовлення північного «старшого брата».

Щоденник «Свобода», згадуючи цю «червону перлину», пише:

Брошура Ю. Смолича написана в формі розмовно-дискусії, що відбувається між ним, автором, і українським націоналістом, членом, як він сам себе ре-

комендує, ОУНз — Організації Українських Націоналістів-закордонців. Цей анонімний націоналіст, — пише Смолич, — «мавши стаж розвідника, прибув на Україну не як розвідник, а як блудний син свого народу, щоб чесною працею спокутувати свої гріхи». В розмові між Смоличем і анонімовим націоналістом бере участь ще й третя особа, вже нежива — Володимир Винниченко. З його «Заповіту борцям за визволення України» зошити на 150 сторінок машинопису, Смолич час від часу витягає довгі цитати.

До речі, історія цього «Заповіту» досить таємнича. Його незнаний широкому українському загалові рукопис якимсь способом опинився був свого часу в редакції «Східняка», видаваного федералістами при ньюйоркському «Новому Русському Слові». Друкувати його почали в тому «Східняку» (ч. 11) 19 липня 1952 року з широкою рекламою, але раптом — урвалось, і вже більше про нього не згадували. Тепер рукопис «Заповіту», як виходить, лежить на столі у Ю. Смолича, члена міхайловського комітету.

Подаючи в руки наших Дорогих Читачів оцей черговий наш випуск, висловлюємо щиро подяку нашому Співробітникові п. інж. Ю. Артюшкові, що глибиною своєї мислі й потоком історичної аргументації промовив у бік Москви не лише в своїм імені, а в імені всіх, кому дорога правдива українська Україна і правдива її українська історія.

I.

В українській історії є багато прикладів, що підтверджують вагу й велике значення державно-діючої еміграції в національно-державним ставанні української нації. І все було так, що коли безпосередня загроза для Москви з боку української нац-державної ідеї маліла в чині, тоді Москва ліювувала всі прояви власного не тільки політичного, але й духового, культурного та економічного життя в Україні. Так було й у 1711 році, по збройній прогрі Пилипа Орлика, за гетьманування Данила Апостола (1658-1734), коли український нарід переживав аналогічне тому, що переживає тепер. І тоді причинами нашої внутрішньої слабости були: 1) Непримиренні соціальні протиріччя, підсилювані нашими сусідами. 2) Невизрозуміння, з причин неусвідомлення української національної расії, між державно-діючими силами в Україні й на чужині. 3) Орієнтація на зовнішні сили, що в більшості випадків підводила нас. І одним з документів наших часів, що підтверджує аналогію теперішнього українського національно-політичного життя з минулим, є книжка Юрія Смолича «З народом чи проти народу», видана 1958 р. комітетом «За повернення на Батьківщину», якого членом є сьогодні й Юрій Смолич.

2.

Комітет «За повернення на Батьківщину» ще з початку 1957 року прислав мені листа із закликом

повертатися на Батьківщину і свій часопис. На це я zareагував тим, що вислав згаданому комітетові і деяким установам в Україну свою книжечку — «По торах борців — за правду і волю», додаючи до неї таку примітку: «Замість відповіді на листа до мене від Комітету «За повернення на Батьківщину»».

Після того чотири місяці я часопису не одержував, аж опісля знову одержав два числа. На це в січні 1958 року послав я комітетові (й знову в Україну) іншу свою книжечку: «22. січня 1918 — ми і світ» з надписом «Заміна за часопис «За повернення на Батьківщину». Часопис перестав приходити, але вкінці червня одержав я книжечку: «Радянський Союз — очима іноземців», а зараз же по ній і книжечку Юрія Смолича — «З народом чи проти народу?», з долученою до неї карткою такого змісту: «Шановний співвітчизник! Просимо Вас підтвердити одержання прикладеної брошури і вислати нам цю записку. Одночасно, якщо Вам не буде важко, просимо повідомити Ваші думки про цю брошуру. Комітет». Видно, що не автор книжки це писав, бо в тексті багато русизмів.

Після прочитання книжки мені спочатку промайнула думка, що якщо я напишу свої думки про неї, то чи застановиться хоч би навіть тільки сам її автор, чи пройде мимо них, не читаючи їх, як проходило там байдуже багато осіб над ціннішими думками отих мільйонів поляглих, закатованих і замучених в концентраційних таборах чи виморених штучним голодом найкращих синів українського на-

роду? Але національно-моральний обов'язок підказав мені, що не можна збути мовчанкою книжку українського письменника, який у тих умовах, коли багато його колег, як ось, напр., з Дніпропетровщини, пишуть російською мовою, сам він всі свої твори пише українською та порушує в них не завжди популярні там національно-культурні й історичні проблеми.

Тому що за перо звичайно беруся рідко — доривочно, до того тільки вечорами, по тяжкій цілоденній фізичній праці, не можу в цій статті вичерпати всіх проблем, що їх торкається Ю. Смолич, тільки ті з них, що, на мою думку, найбільш актуальні на сьогодні. При цьому висловлюватиму свої думки як український націоналіст, державно-діючий політичний емігрант, для якого українська державна рація є найвищою від усіх інших. (Державно-діючий політичний емігрант, який, до речі, громадянства Української Народної Республіки ніколи на інше не міняв і не змінив його й на сьогодні).

3.

При прочитанні надісланої мені книжки першою думкою, що виникла в мене, була думка про те аналогічне до нашого сучасного і давнього й недавно минулого, в цілковитому полоні якого перебуває й автор цієї книжки. Хоч я й не знаю, чи Юрій Смолич комуніст чи безпартійний, але він, як видно, зовсім підлягає отій груповій (отарній), так характеристичній прикметі Комуністичної Партії СРСР та взагалі російській психіці БЕЗКРИТИЧНОСТІ

до себе та нетолерантності до іншої думки. Видно, що він у полоні чужих українській духовості засад, які тяжким тягарем задушували прояви українських здорових внутрішньо-соціальних взаємовідносин та жорстокими ударами ліквідували вияви суверенної думки.

У зв'язку з цим в мене з'явилася думка щодо майбутнього: може бути й ще гірше, якщо національна політика Комуністичної Партії в Україні піде й далі по лінії, по якій йшла дотепер. Комуністична Партія СРСР — це, як не цілковито, то переважно — російська імперіялістична організація, що відіграє в усьому комуністичному світі провідну роль. І хоч покищо, щоб скріпити своє панування, Москва фіктивно й примушена ділитися владою з комуністичними партіями інших державних націй, то в дальшому вона буде намагатися знищити їх, як знищила Українську Комуністичну Партію, розстрілявши майже увесь її Центральний Комітет (Політбюро УКП), і запровадити замість них територіяльні Комуністичні партії, цілковито їй підпорядковані. І так Комуністична Партія СРСР буде прямувати до того, щоб затримати за собою, а тим самим і за московським імперіялізмом, панування в комуністичному, а далі і в усьому світі. Комуністичні Партії вільних дотепер народів стануть, як чехи кажуть, «одбочками» Комуністичної Партії СРСР, а в їхніх провадах опиняться, переважно, меншини й вірно віддані Москві місцеві комуністи. Якщо таких буде замало, вона подбає, як не про «репатріантів», то про вислання своїх комуністів-інтернаціоналістів.

І прийде таке, як це сталося в Україні, де гасло — «Україна для українців» обернено в гасло — «Українців під владу неукраїнців». Так, на нашу думку, й може прийти до того вимріяного Московію інтегрального інтернаціоналізму, в якому вона, якщо не сама, то з кількома сателітними-націями пануватиме в усіх країнах світу, так як вона панує в Україні, а на всі закиди буде відповідати: «какая разница, да они ж коммунисты».

Інтернаціоналізм у теорії стане в практичному житті імперіялістичним націоналізмом одної російської чи декількох небагатьох націй, що будуть у постійній боротьбі з націоналізмами поневолених ними народів, з націоналізмами, що їм теоретично навіть Сталін необачно признав рацію існування, правда, не на території СРСР, але поза нею, і яким сьогодні СРСР іде немов би з допомогою, щоб, використавши їх, потім знищити. Признаючи рацію існування націоналізмам поневолених народів поза СРСР, ніколи й ніхто з комуністичних теоретиків не признав рації існування українському націоналізмові і то не тільки в сучасному, але й в далекому минулому. Також і Юрій Смолич, як видно, не хоче признати рацію існування українському націоналізмові і також не тільки в сучасному, а й у далекому минулому.

І тому заголовок книжки Юрія Смолича мимоволі насовує питання: «З яким народом?» З українським народом чи з отим «радянським», поняття якого не є тотожне ані з абстрактним поняттям, як людство, ані з відвічним поняттям нації, як збірно-

го індивідуума з власною духовістю, історією, культурою та волею й думкою? Якщо з «радянським» народом у понятті, яке йому надав Петро Перший, то кажу моє рішуче — Ні! Якщо ж з отим.обездо- леним українським, якого Москва не змогла вціло- му вивезти з України, бо за великий, ані не витопи- ла у водах Дніпра, чи у «власних каламутних во- дах», ні не вимордувала в Винниці й в концентра- ках, ні також не виморила штучним голодом, з тим українським народом я є на життя і на смерть!

4.

Перед тим, як спинятися над поодинокими думка- ми Юрія Смолича, хочу висловити найперше загаль- ні свої спостереження й зауваження щодо змісту книжки. Юрій Смолич багато нетотожних собі по- няття утотожнює, з чого й випливають у нього не- правильні висновки, як, напр.:

1) Утотожнює Комуністичну Партію, якої най- вищий духовий і політичний центр є поза Україною, з виразником і носієм національно-політичних і со- ціальних ідеалів українського народу.

2) Утотожнює частину розвитку з соціально-е- кономічного чи з іншого якогось відтинку життя в Україні з українською національно-державною дією — «державою українського народу», тоді, коли **українська державна дія є споконвіку всеохоплюю- чою формою найвищого закономірного чину нації, чину упорядкованого й схваленого суверенною во- лею українського народу та ствердженого правними актами.**

Бо і довготривалість миру в світі може бу- ти забезпечена тільки тоді, коли національно-дер- жавний принцип ляже в основу навіть великопро- стрітних концепцій його перебудови. Тому не тільки формально, але й фактично необхідно стояти не- змінно на засадах повної національно-державної власнопідметності і то на всіх без винятку відтин- ках національно-державної дії. При тім треба па- м'ятати, що українська державна дія, як спадщина, перейшла до нас від попередніх наших державниць- ких періодів і що вона була все незмінною, тою ж самою, бо ж повстала з того ж самого українського підсоння і геополітичного положення України та з тих стремлінь українського народу до волі та до національної і соціальної справедливості. Мінялися тільки форми втілення в життя державної ідеї **су- веренною волею народу** в залежності від того, хто виявляв суверенну волю народу — прадіди, діди, чи внуки з їхніми відмінно політичними світогляда- ми, але ніколи не мінялася сама ідея. Не мінялися й зовнішні форми вияву її: Самостійна і Соборна Українська Держава, з своїми незмінними держав- ними атрибутами — Уряд, Армія, Дипломатичне Представництво тощо. Українська державна ідея все була й є єдиним для нас об'єднуючим чинником на базі внутрішнього українського компромісу і на- ціональної солідарності навколо неї.

3) Утотожнює український націоналізм з проти- народними силами, ставляючи у вину українському націоналізмові не все обґрунтовані закиди та уза- гальнюючи помилки окремих націоналістичних груп

чи поодиноких осіб на весь націоналістичний рух. Поняття українського націоналізму в Юрія Смолича не є ним усвідомлене, тому й неправильно визначене. Та це й не дивно, бо й тут, на чужині, поняття українського націоналізму інтерпретується по-різному. І тут противники українського націоналізму часто вважають український націоналізм за одну з нових, фашистівського чи націонал-соціалістичного зразка, політичних течій, імпортованих із заходу в Україну, тоді ж, коли в дійсності український націоналізм діяв уже і в усіх попередніх наших державницьких періодах та виконував цю ж саму роллю і змагався за цю ж саму мету, що й тепер, та на жаль, і тоді, як тепер, він не був уповні ясно усвідомлений нашими батьками, дідами й прадідами, і тому українська нація не могла довго вдержатися «у колі вільних народів». Ще від IX. століття, як з усіх українських племен, розселених по обох боках Дніпра, здовж Дністра, на бережжях Чорного моря й аж по Кавказ, утворилася українська держава із столицею в Києві, український народ виплекав у собі ідею українського націоналізму, з якої вже тоді зроджувалася воля всіх племен творити націю на спільному для них усіх ідеалі — стати справжнім суверенним господарем своєї землі в центрі суходолу старого світу, на грані Сходу й Заходу. Письменство XI і XII століть є найяскравішим проблиском сильного духа суверенної нації та виявом національно-державної гордості. Козацька доба була справді найбільшою синтезою тих духових, соціальних та політичних прагнень українсько-

го народу, що їх проповідує ще й сьогодні український націоналізм. В сучасній добі безпосереднім джерелом українського націоналістичного руху є наш останній державницький період. В ньому український націоналістичний рух власне й зродився з тих духово-творчих процесів, що нуртували з давен-давна в Україні та відбивали в собі прагнення всієї української нації до національно-державної єдності. З його ж ідейних основ зросли й найбільші в нашій історії теперішньої доби два державні акти: 22. січня 1918 і 1919 років — Акти Самостійности й Соборности. Українська націоналістична ідея в кожному державницькому періоді української історії все була синтезою духових, соціальних та політичних прагнень українського народу. Рівночасно з цим, український націоналізм ставляє в основу відродження української вільної героїчної духовости перевиховання українського характеру з м'якого й подайного на твердий і відпорний — згідно з словами: «Доля народу залежить не стільки від його інтелігентности скільки від характеру» (Густав Ле Бон). Українська націоналістична ідея започаткувала в нашу добу внутрішньо-державницьку революцію на національно-духовім, церковно-релігійнім, культурнім, політичнім і соціальнім відтинках державної дії. В боротьбі за здійснення української націоналістичної ідеї мільйони борців склали своє життя на вівтар України. По них мільйони їхніх синів, внуків і правнуків у своїх серцях несли й далі ідею своїх батьків, дідів і праділів. Ця націоналістична ідея застала й Хвильового, хоч

він і був червоним партизаном-комуністом, зробити переоцінку наявної історичної дійсності та національно-політичних і соціально-комуністичних засад життя.

Стільки загальних думок, що навіяла книжка Юрія Смолича, а тепер повертаюсь до самої книжки.

5.

До написання цієї книжки Юрія Смолича спонукали, як впливає з неї, по-перше, два документи: а) список прізвищ агентів чужоземних розвідок, що з власної ініціативи з'явилися до Комітету «За повернення на Батьківщину» з проханням «повернути їх у громадянство УРСР» і б) зошит на сто п'ятдесят сторінок машинопису «Заповіт борцям за визволення України» — В. Винниченка і, по-друге — молода людина, якої прізвище є в тому згаданому списку.

— «... Як ви знаєте, я літератор, український письменник. І от я хочу просити вас, коли ваша ласка, дещо допомогти мені в моїй творчій роботі... Мені здається, ваші думки і почуття цікаві для широкого загалу.. Вони можуть допомогти, здається мені, і декому з людей, які перебувають ще там, за межами нашої Батьківщини, краще розібратися в своїх власних думках та почуттях. Запити та відповіді — це сухо й формально, а мені хотілося б поговорити від серця — душі з душею» — звертається до молодого людини Юрій Смолич. Та у відповідь було тільки низування плечима й мовчанка.

Тоді Юрій Смолич ставить запит: «Чому ж тоді ви повернулись? Хіба українські націоналісти не раділи, коли в Угорщині стався путч?» І цим запитом Юрій Смолич викликає оживленість у молодого людини, мовчазність зникає, і «він поспішає пояснити докладно — збуджений і схвилюваний: видно, що ця справа болісно йому допікає».

— Так почалася розмова. Зі слів незнайомця виходить, що ніби ще за кілька тижнів до подій в Угорщині ЗЧ ОУН була готова до участі в подіях на Угорщині, маскуючи це навіть «перед емігрантськими колами, і особливо перед «переміщеними»... З його слів впливало, що події в Угорщині не були стихійним національно-революційним зривом, але «готованою світовою реакцією, провокаційною змовою». І в цій змові, мовляв, узяла участь і «Організація Українських Націоналістів» — ОУН. Тому, мовляв, хоч націоналісти і проголошують «визволення від большевиків» власними силами, «але на практиці, як бачите, і самі ладні стати інтервентами супроти іншого народу» — каже незнайомиць. Далі на запит Юрія Смолича про орієнтацію ОУН полк. Мельника на блок країн Західної Європи він відповідає: «Так ОУНс, тобто «солідаристи» полковника Мельника, проголошують тепер орієнтацію на блок антикомуністичних держав, включаючи й відмілітаризовану нині Західну Німеччину. Але щодо мене, то я належав до ОУНз — «Організації українських націоналістів — закордонців». — ОУНз орієнтується на Сполучені Штати Америки», — додає молода людина.

Тут я мушу зупинитись, щоб висловити свою думку відносно того, що подав Юрій Смолич. І так щодо твердження, що події в Угорщині були «готованою світовою реакцією провокаційною змовою», то воно цілком суперечить тим усім твердженням утікачів з Угорщини, серед яких є чимале число тих, які разом з Імре Нодям були в комуністичній партії. Коли б в Угорщині не було цензури, то, на нашу думку, й більше число населення підтвердило б, що то був справді національно-революційний зрив, який не оглядався на те, як до нього ставиться зовнішній світ. Але може, й сподівався провід зриву визнання з боку світу національно-революційного зриву як такого, а, може, сподівався такого визнання навіть від самої Москви, бо ж пішов з нею на переговори, що їх очолював генерал Мелетер, який теж, видно, сподівався від неї «покровительства», яке вона так часто проголошує націоналістичним рухам азійських, африканських та інших народів. Тому свідомо людина може бути лише протилежних поглядів з Юрієм Смоличем про події в Угорщині.

Щодо нерозважної орієнтації на зовнішні сили, то хоч і я все був проти такої орієнтації, проте це не суперечить ідеї шукання спільного шляху з народами світу для створення нової системи укладу сил на засадах морально-політичних взаємовідносин, пошанування національних і господарських інтересів, відвертості й глибокої етики в міжнародних відносинах для загального добра. Це диктує нам і геополітичне положення України. Також диктує

це й українська глобальна політика, що йде через найдалі висунений на захід форпост — Карпатську Україну, через найдалі висунені на схід форпости — Сірий Клин і Зелена Україна (де навіть за часів Скрипника було українське шкільництво, а якого тепер нема) та через розпоршених по всьому світу українців і лучить проблеми центру суходолу Старого Світу — України з проблемами всього світу. Тому то для скріплення української нації на форумі розмов з народами світу, необхідно було б:

1) перевести мобілізацію психічно близьких і прихильних до наших ідеалів народів, які в недавньому минулому не були нашими історичними ворогами та все мали і мають з нами спільні інтереси.

2) Зробити переоцінку у відносинах з нашими сусідами, щоб не покладатися на вірність тих, хто неодноразово нас обдурював.

3) Перебрати на себе місію духової, ідейної і морально-політичної перебудови оточуючого нас світу, по якому ми розсіяні для здійснення цієї місії.

І це все, в міру своїх сил, і робить українська державно-діюча еміграція. Якщо є якісь виломи від цього, їх не можна узагальнювати.

В своїй більшості українська еміграція працює, щоб здобути серед народів світу більше прихильності до українських національно-державних ідеалів, а не щоб приводити чужі сили в Україну, бо їй залежить не на зміні гіршої окупації на ліпшу, лише на тому, щоб Україна позбулася всякої окупації. Причому для української політичної емігра-

ції є завжди вирішальною національно-державна ідея, а не боротьба проти сучасного режиму, накиненого Москвою. І не від української політичної еміграції залежить, чи прийде до збройного конфлікту чи ні, але вона повинна рахуватися з такими можливостями, як також з тим, що, коли б поле бою проходило через Україну, український народ знову мусить узяти зброю в руки і подбати про те, щоб Україна як у мілітарному, так і в дипломатичному відношенні не лишилася осамітненою. Отже, тому, що так воно є, а не інакше, українська політична еміграція завжди є з українським народом...

6.

Повертаюсь знову до книжки.

І так дальша розмова ведеться між Юрієм Смоличем та незнайомцем навколо передсмертного, ще не опублікованого рукопису В. Винниченка: «Заповіт борцям за визволення». Від неї переходиться до критики політичної еміграції, послуговуючись цитатами з рукопису Винниченка (якщо такий рукопис справді існує): «Ті люди, які звать себе «Національно-державним центром», «легітимними» спадкоємцями традицій української революції і носіями її «Скрижалей», не мають на те ніякого права — ні національно-політичного, ні юридичного, ні морального. Та підстава, через яку їм довірено еміграцією провід у її представницькому органі, є фальшивою. Еміграцію введено в блуд, а надто «Нову»,

а надто тут, яка зве себе революційно-демократичною. Де ваші уповноваження? Хто вас вибрав на такий надзвичайно важливий і відповідальний пост? Хто вас контролює, перед ким ви звітуєте за свою діяльність і за ті акти, які ви іменем всієї нації заключаєте і можете заключити? Коли у вас таких уповноважень нема, коли ви дієте самі від себе, то — чи не чините ви державного злочинства?... Українська ж держава, українська державність на Україні є!» — стільки за В. Винниченком.

Та на всі ці закиди, обвинувачення і твердження само життя відповідає запереченням, бо на кожному кроці доводить, що єдиним законним і життєдайним джерелом Української Державности є два Акти: 22. січня 1918 і 1919 років, — і переконує, що тільки ці два Акти та разом з ними державницькі традиції залишилися назавжди тривалими, незмінними, бо вони органічно виростили з довгого історичного розвитку нашого народу, тоді як усі інші політичні теорії виявилися несталими, мінливими, бо були тільки твором тієї скороминулої сучасності, що не була пов'язана корінням з історичним минулим українського народу. Власне, з того державницького періоду, в якому Бог обдарував українську націю суверенною волею, український народ черпає, як із свого життєдайного джерела, сили до дальшої боротьби. І хоч чужа пануюча дійсність намагається zdeформувати українську державницьку волю, однак, кожночасно, як уже здається, що ось-ось ворог досягне свого, український народ вдається до того свого животворчого джерела і тим

приводить ворога до тривоги, непевности і відступу. І не дивлячись на те, що В. Винниченко й пише, що в Центральній Раді були дві групи, з яких більша була за орієнтацію на зовнішні сили, менша, до якої й В. Винниченко належав, проти такої орієнтації, то все ж таки український народ висловив повне довір'я тодішньому парламентові українського народу — Українській Центральній Раді, як також через різні Всеукраїнські З'їзди, включно із З'їздом Робітничих, Селянських і Військових Депутатів висловився за Суверенну Державність України. Тоді ж український народ поставився до большевизму, як до московського наїзництва, в руках якого інтернаціоналізм став бичем для України. Це становище підтвердили й вибори до Установчих Зборів, в яких українські національні партії одержали 75% голосів та вибори до земських органів самоурядування, в яких партії одержали 80% голосів.

Суверенну волю народ виявляє тільки тоді, коли на його землі нема ні одної ноги чужинецького вояка, коли нема чужої панівної дійсності та її впливу. І правильно зробив український народ, наділюючи Українську Центральну Раду своїм довір'ям, бо, якби не був підписаний Берестейський мир, змінилася б окупація в Україні, а українська державність залишалася б і далі тільки мрією, бо коли б увійшли в Київ перед 22 січнем 1918 року німецько-австрійські війська, ніякої мови про самостійність України не могло б бути. І хоч сьогодні державна дія в Україні є, в першу чер-

гу, дією Української Духової Держави, що охоплює собою не тільки духовість українського народу в Україні, а й духовість усіх українців світу, та завдяки вищезгаданому виявленню суверенної волі українським народом, українська державна дія має всі істотні прикмети вільної духом і психікою державної нації, що їй надав їй ще державницький почин в 1917 році. Щождо законних прав на державну дію української еміграції, то можна сказати, тільки те, що державно-діючою основою еміграції стала Українська Армія, яка не скапітулювала, а лише відійшла на чужину з усіма своїми державними атрибутами суверенної волі українського народу; атрибутами, які були визнані де-юре, хоч і не всім світом, то таки великою його частиною; атрибутами, яким ніхто не може заперечити історичного значення актів, ані навіть сама Москва, що визнала Українську Народну Республіку в 1918 році. Цю державницьку спадщину державно-діюча еміграція повинна зберегти до нового виявлення вповні суверенної волі українського народу без впливу будь-якої зовнішньої дійсності.

7

Вслухаймось тепер у дальший хід розмови, що, почавши з «трагедії української нації», велася, як автор книжки каже, «навіть — **втрюх..** — запитуємо думки в самого Винниченка.» (З його заповіту).

В якому ж напрямку йшли думки цих трюх співрозмовців?

Почавши коротко давнім минулим і зупинившись довше над долею Галичини й трагедією галицької молоді (УСС, УГА, СС) через 1914 і 1917 роки, їхня думка зосередилась над державницьким періодом нашої доби, піддаючи нищівній критиці «орієнтацію на зовнішні сили». Втім згадано про ролі всіх, але замовчано про ролі російської меншини в Україні та зрусифікованого міського населення і гуртка московських поплентачів — українців, що не підкорилися суверенно виявленій волі українського народу.

Недавно Київ святкував сорокові роковини бою за Арсенал. На врочистому вечорі виступали старі більшовики, учасники того бою. Хто ж вони? Власне, всі, хто з них був викликаний до слова, мали російські прізвища і хоч говорили українською мовою, проте було видно, що вони намагалися обминати слова «Україна» й «український», а залюбки вживали слів «батьківщина» і «радянський...». При чому, згадуючи своїх побратимів по зброї, знову називали російські прізвища та підкреслювали, що один з бійців, який під час боїв за Арсенал був слюсарем, тепер є інженером і керівником заводу в Києві, а з ним разом є й інший з бійців Арсеналу і також з російським прізвищем. У списках старих більшовиків у більшості чуються неукраїнські прізвища і в інших містах України. Бо орієнтація вищезгаданих меншин на Москву, на думку цих трьох розмовців з книжки, не була «орієнтацією на зовнішні сили». Та воно, може, й так, коли взяти до уваги, що для російської меншини в Україні

Москва не була й не є «зовнішньою силою», але ж це не значить, що вона не була такою й для українців, якщо не брати до уваги зденационалізованого елементу чи групи т.зв. інтернаціоналістів, які не розуміють того, що всякий інтернаціоналізм є тільки інтегральним імперіялізмом панівних у даному часі націй з перевагою в бік якогось одного, як це в даний разі — російського...

Переповідаючи, почавши від давньої давнини по сьогоднішній час, про сумну й трагічну орієнтацію на зовнішні сили й про те, як кров'ю, стражданням людей, неугавною колотнечею на рідній землі по вінця сповнено наше українське прадавнє і перелічуючи майже всіх сусідів, від яких приходило те лихо на нашу землю, вони — три співрозмовці — ніде не згадують про того сусіда, що, пограбувавши, сплюндрував Київ у 1169 році, що знищив Батурин у 1708 році, що зруйнував Запорозьку Січ у червні 1775 року, що висадив у повітря чи розорив наші найдавніші святині та історичні пам'ятники в Україні в наш час. Вони не згадують сусіда, що сьогодні заставляє облудними гаслами й блефом самих українців повторювати за ним те, що він говорить, і то так, як тільки він того хоче, та не бачити справжньої дійсності такою, якою вона є, а такою, якою він її малює, як то, напр., не бачити того (як це доводить у паризькому «Українському Слові», з дня 2 березня 1958 року, С.Ю. Процюк у статті «Статистичні зведення показників економічного розвитку України і Росії в рр. 1940-1955»), що Москва розбудовує насампе-

ред потенціал корінних російських земель, прямуючи до повної їх економічної незалежності в системі СССР коштом «союзних» республік, з чого ясно видно, якими темпами розвивається в системі СССР економіка Росії, а якими економіка України; не бачити експлуатації України під брехливими запевненнями, що, мовляв, Україна має економічні користи в союзі з Росією; не бачити експлуатації, на яку вже звертав увагу Волобуєв, який, очолюючи 1926 р. разом з Шумським, Максимовичем і Хвильовим опозиційну групу українських комуністів, опублікував пізніше в журналі «Большевик України» статтю «До проблеми української економіки», де довів цифрами й фактами колоніальний стан України і обґрунтував неминучу потребу суверенності Української Держави. За це він і був зліквідований.

Не випадково статистичне управління УРСР припинило публікацію даних щодо фінансової політики в Україні. Що більше — всі три співрозмовці схвалюють «здійснення гетьманом Богданом Хмельницьким єднання України з Росією.»

8.

«Перші Ради робітничих, солдатських та селянських депутатів, які постали повсюдно на оборону прав та інтересів трудящих, через необізнаність самих робітників і селян у справах державної політики, через надмірну довірливість до висунутих буржуазією «вождів», що намагались використати революційне піднесення народних мас на власну користь, та через те, що в самих Радах тривали незгоди між різними партіями, — попервах не

спромоглися взяти владу до своїх рук і фактично відступили її заживізованій і досвідченій в справах політики буржуазії... В своїх політиканських борсаннях Центральна Рада хилилась то до підтримки Тимчасового уряду, то до шукання спілки з Радами, то вдавалась до компромісів з організаціями великодержавницької російської контрреволюції... Але незмінною залишилась шовіністична ненависть Центральної Ради до Росії та російського народу....

Відомо, що вчинила Центральна Рада... Відомо й те, як повелася «зовнішня сила» з своїм «агентом», запроданською Центральною Радою... Але відомо й те, що з того сталося. Український народ не схотів терпіти панування загарбника, що лив його кров, грабував його достатки і кривдив його національну достойність. Український народ повстав по всій Україні, йому прийшов на допомогу й російський народ...» стверджують в «трагедії української нації» три згадані співрозмовці. Але вони умовчують про те, хто в дійсності підняв і очолив те повстання проти «зовнішніх сил» та яку роль відіграли тоді українські національні партії та українські національні збройні сили, що здобули Київ, лівобережжя, правобережжя і всі українські землі та, обезброївши німців, викинули їх з України. Вони про це промовчали, хоч у проводі Директорії Української Народної Республіки, яка очолювала й успішно перевела повстання з дня 17 листопада 1918 року, був і один із трьох співрозмовців — В. Виниченко. Промовчали вони й те, що вже 24 грудня 1918 р. спеціальною постановою Народного Комісаріату закордонних справ Москва скасувала визнання суве-

ренности України, утворивши перед тим друге тимчасове робітничо-селянське «правительство» України. Це була, як стверджувала московська «Правда» 6 лютого 1919 р., боротьба за хліб та вугілля України та за бавовну Туркестану. Не згадали вони й того, що 16 січня 1919 року Москва уже вдруге (вперше була розпочала воєнні дії проти Української Народної Республіки 6 січня 1918 року, що їх очолювали Антонов-Овсієнко та Єгоров, Березін, Кудинський і Муравйов) проголосила війну Українській Народній Республіці. Умовчують, бо ж є ясным, що коли вже німців було скинено то «прийшов на допомогу російський народ» не українському народові, а хіба на допомогу отим усім, з ким тоді Україна була у важкій боротьбі на кількох фронтах: на півночі й сході — проти советсько-російських імперіялістів, на заході — проти польських зазіхань на українські землі, на південному заході — проти мадярів тощо. Отаман Гулий вів бої на Катеринославщині, Запорозький корпус — на Харківщині, Чорноморська дивізія — на лінії Конотоп-Бахмач, ударна група Осадного Корпусу Січових Стрільців — на Полтавщині, Українська Галицька Армія боронила Львова, Гучульські Відділи вели бої за Рахів і Сигот і т.д.

9

Далі між тими трьома йде розмова про договір з французькими інтервентами і про нову поразку «орієнтації на зовнішні сили». І нарешті вона перейшла на те, що «Петлюра, від імени українського

народу, не мавши на це жодних уповноважень, прав і підстав, уклав з урядом шляхетської Польщі договір, за яким шляхетська Польща діставала в заплату...мало не третину всієї української землі — Галичину і Волинь.» Що договір не був ратифікований ні однією з підписаних сторін, про це певно Юрій Смолич знає, як також певно знає й становище Української Національної Ради в екзилі до цього договору, яке й я поділяю, тому й не буду тут над цим зупинятися. Тільки хочу заперечити наступні слова Юрія Смолича: «І щоразу, над кожною інтервенцією, над усім цим лихоліттям українського народу, стоїть — чорною печаткою — чорне ім'я:Симон Петлюра!» Пояснюю це твердження тим, що він не усвідомлює собі тодішньої української державної рації, що зустрілася з державною рацією російською та, що більше, з советсько-імперіяльною рацією — московським большевизмом, якого суті ще й тепер багато народів не розуміє, а яку С. Петлюра вже тоді знав. Тому то й американський конгресмен Чарлз Дж. Керстен на всенародній маніфестації в Нью-Йорку 3 червня 1951 року сказав: «Ідеями Петлюри живе не тільки український народ, але й увесь протибольшевицький світ.» Власне нашу епоху, в епоху змагань московсько-советської імперії за владу в світі, мало можна назвати таких народів і державних мужів, які б протиставили московському большевизмові ідею і чин, що дорівнювали б ідеї й чиніві українського народу на чолі зі сл. п. Симоном Петлюрою. Мало їх тепер, а в 1917-20 роках їх було ще

менше. Симон Петлюра — це ім'я, яке персоніфікує собою ідеал волі, ідеал міжнаціональної солідарности, ідеал пошанування національних почувань і прагнень до волі кожного народу. Ім'я, яке персоніфікує ту ідею, що в 1917 році в Києві Конгрес Поневолених Москвою народів уважав за ідею, об'єднуючу їх усіх. Симон Петлюра був тим, хто зв'язав неподільно ідею й чин в одно та, одухотворивши ними борців відродження України, заступив советсько-московській імперії дорогу. Він був тим, хто стримав початкову розгонову силу московського большевизму. Він був тим першим, хто надав українським державно-визвольним змаганням нашої доби печать свого духа та назавжди забезпечив тяглість національно-державної дії.

Що ж до цитат В. Винниченка «С. Петлюра не мав ніяких виразних, твердих, ні соціальних, ні політичних, ні моральних, ні навіть національних принципів... Отже цілком натурально, що він (Петлюра) не хотів заключення миру з Москвою...» Та щодо його доказів, скажу наступне: Відносно публіцистичної діяльності С. Петлюри найкраще може відповісти книжка — «Симон Петлюра», видання Української Вільної Академії Наук в США 1956, частина перша, що охоплює творчість С. Петлюри від 1902 до 1914 року; щодо російської мови «Української Жити», то й сам В. Винниченко перекладав свої новелі на російську мову, про що й згадує перед цим сам Юрій Смолич, та на виправдання можна ще сказати, що ж то Москва, а не «держава українського народу», в якій мала б бути державною мовою своя — українська мова; а відносно «до по-

бедоносного конца», то в 1917 році, завдячуючи С. Петлюрі, українські військові частини виконали наказ Української Центральної Ради і вирушили на фронт, чого вони могли й не зробити так, як цього не робили російські частини. Але в них, завдяки С. Петлюрі, вже була свідомість того, що вони йдуть боронити рідну батьківщину, яка повернула собі своє власне ім'я «Україна.» Вони свідомі були, що, коли б увійшли були в Київ німецько-австрійські війська, ніякої мови про самостійність України не могло б бути. І нарешті щодо переговорів, які вів з доручення Директорії Семен Мазуренко з урядом Радянської Росії, то становище С. Петлюри тільки підкреслює його політичну далекозорість, як це ми бачимо тепер з історичної перспективи. Що дали переговори ЦК КПУ із Сталіном? — Розстріл майже всього Політбюро КПУ. Що дали переговори В. Винниченка? — Радий у душі, що вирвався цілим. Що дали переговори угорських революціонерів? — Розстріл Імре Надя, генерала Мелетера, який очолював переговори і багатьох тисяч угорських революціонерів. Причому була навіть зломана гарантована владою персональна недоторканість, що була дана Імре Надю. Тим самим були б закінчилися й переговори Директорії з урядом Радянської Росії, як би не предбачив був цього С. Петлюра.

10.

Також не забуває Юрій Смолич згадати й доктора Дмитра Донцова і, атакуючи його цитатами В. Винниченка та пані Ганни Горбової, дружини Володи-

мира Горбового, додає: «Мій співрозмовник — недавній член проводу Організації українських націоналістів (ОУН) вже після другої світової війни, колишній агент американської розвідки, понуро каже:

— Змалку, з шкільної лави, і весь час потім, коли в другу війну я воював з гітлерівцями проти України, коли тікав за кордон, щоб стати в лави другої післявоєнної еміграції і знову разом з українськими націоналістами боротися збройно проти Радянської України, а тимчасом виконував доручення американської розвідки, — я діяв, виснажений саме закличками й пропагандою з-під пера доктора Дмитра Донцова... Це, сказати б, мій і всіх нас, «хрещений батько.»

Між іншим, загально відомим є, що до тез Д. Донцова критично ставилася й ОУН ще з перших днів свого виникнення. До речі, ще в початках моїх журналістичних писань Д. Донцов заатакував у Літературно-Науковому Віснику і мої думки, що я їх висловив на сторінках перемиського націоналістичного «Українського Голосу» в статті — «Воля і дума єдина», що була підписана двома кінцевими літерами мого прізвища (-ко).

Скінчивши з особами, Юрій Смолич знову повертається до українських політичних груп на еміграції і в Галичині та відводить найбільше місця українським націоналістам. Але, щоб звести все найголовніше, подане Юрієм Смоличем про українських націоналістів разом, я дозволю собі зачитувати дещо з того, що він уже раніше подавав. Юрій Смо-

лич подавав, що молода людина сказала: «Кожна націоналістична організація на еміграції підпорядкована розвідці котроїсь з держав... в кожній групі ОУН, як і в кожній іншій українській організації на еміграції, діють неодмінно агенти всіх чотирьох розвідок...» І тут хочеться спитати Юрія Смолича: якби це твердження звернути до Комуністичної Партії — чи вона могла б з цілковитою певністю заперечити, що в ній таких нема? Думаю, що ні. Так само я не можу сказати з певністю, що їх нема, але, що в проводі українських політичних груп їх нема, то в цьому я певний. Я певний в тому, що на чолі українських політичних груп стоять люди, відомі українському громадянству, люди, які добро українського народу ставлять понад усе, і наслідком того є повне довіря до них. До того ж тут є вільна критика, тут часто члени політичних груп піддають критиці діяльність своїх проводів, тут вільно можна висловити свої думки і можна вільно читати, що хто хоче; власне, доказом того і є ця моя стаття, яку я пишу, будучи рядовим українським політичним емігрантом, який не є в проводі якоїсь політичної групи, чи в проводі іншої організації.

Хочу тут підкреслити, що, хоч проводи українських політичних груп робили й роблять помилки, які ми найкраще бачимо з історичної перспективи й тому часто запізно на них реагуємо, але ніяк не можу погодитися з тим, щоб через це українська державно-діюча еміграція перестала існувати. Якщо дотеперішні й теперішні проводи укра-

їнських політичних груп на еміграції не доросли до тих завдань, що стоять перед ними, то й тоді українська політична еміграція повинна існувати. Бо, як учиє нас історія, по смерті Пилипа Орлика (1739) діяльність державно-діючої еміграції почала завмирати, а це, в свою чергу, й стало причиною того, що в Україні прийшло до ліквідації виборених в легальний спосіб здобутків на економічно-господарському і адміністративному відтинках за часів гетьмана Данила Апостола. Ні, українська політична еміграція повинна продовжувати і на чужині українську державно дію, хоч би тільки для того, щоб тримати український народ чутким до його історичного ворога. Я вірю, що українська державно-діюча еміграція, для якої українська державна рація є понад усі інші державні рації, таки знайде, завдяки, власне, отому критицизмові до себе, одність думки і одність волі, що виростають із встановленої Актом 22 січня 1918 р. ієрархії національних вартостей, та знайде собі гідний провід. Знайде «національне єднання», хоч йому і протиставить Юрій Смолич «...соціальну однорідність в керівництві державним життям». Знайде національну солідарність і протиставить її отарній безкритичності.

11.

Від розповіді Ганни Горбової про дипломатичні вечори з німцями, про наради в Кракові і про те, як прийшло до сформування «Легіону ім. Бендери», переходить Юрій Смолич до часів другої світової війни і каже: «В другу світову війну політика орієнтації українських націоналістів на зовнішні сили та

самий сенс такої політичної концепції стали найбільш очевидними і приклад цієї чергової зради найбільш разуючий. «А як докази: «І от — у перших же днях вступу гітлерівців у Львів — українські націоналісти і справді утворили свій «уряд», на чолі з живим і нині паном, Стецьком-Карбовичем, та й проголосили «самостійну» Україну під началом гітлерівського райха. «І потім: «Андрій Мельник, тодішній голова ОУН, у своїх відозвах до українського населення, як відомо, закликав... «вітати гітлерівську армію»... Кубійович, голова тодішнього УЦК, опублікував таку заяву: «В цю історичну радісну хвилину особливі почування звертаємо вбік непереможного німецького вояцтва, що в своїх епохальних змаганнях за лад у Європі скропило кров'ю і наше визволення... Бандера у своєму зверненні до українців наказував, щоб гітлерівську армію «не трактувати, як ворожу, не ставити їй жодних перешкод». І після цього Ю. Смолич висуває твердження: «Проводирі укра. націоналістів і надалі залишилися вірною дефензивою та офензивою гітлерівських загарбників на Україні, і далі плазували перед Адольфом Гітлером, — залишались вірними й плазували навіть тоді, коли самі ж таки визнавали перед тим же Гітлером утиски, які чинили на Україні оскраженілі гітлерчуки.»

І тут я найперше хочу запитати Юрія Смолича — чи знає він, як не в теорії, а в практиці виглядало те плазування? За плазування хіба гітлерівці не знищили б кілька тисяч провідних націоналістів, а між ними й таких письменників, як Олег Кандиба-Оль-

жич, Олена Теліга, Іван Ришко-Ірлявський, Гупало та інших. А далі — чи знає Юрій Смолич, що далеко ще до вибуху війни українські націоналісти зайняли негативне становище як до гітлеризму, так і до фашизму? Про принципову відмінність природи українського націоналізму від італійського фашизму писав Є. Онацький ще на початках існування ОУН (див. журнал «Розбудова Нації»). В 1931 р. ПУН на сторінках «Розбудови Нації» опублікував повідомлення, в якому категорично зазначалася суверенність позиції ОУН супроти німецького націонал-соціалізму («Розбудова Нації», листопад-грудень 1931, ст. 300-301). В книжці В. М. «Реальна чи визвольна політика», виданій 1933 р., також докладно підкреслювались і переконливо доводилися самостійність і незв'язання українського націоналізму з чужими доктринами. О. Ольжич 1936 року в статті, надрукованій в «Обрях», гостро відмежував український націоналізм від фашизму і націонал-соціалізму. 1936 р. М. Сціборський на сторінках «Українського Слова» в Парижі висміяв тих короткозорих людей, які вірили у великодушність Гітлера щодо України, і підкреслив, що український націоналізм, з уваги на свої принципи, не має і не може мати «пронімецької політики». За вказівкою генерала М. Капустянського для всіх членів ПУН-у були заготовлені і розіслані переклади відповідних розділів з політичної гітлерівської літератури («Майн Кампф», тощо), в яких говорилося про колоніальні німецькі пляни щодо Сходу Європи. Між іншим, і автор цих рядків в статті — «Напередодні подій» у канадській «Новім Шляху»

в 1938 р. писав, що німців чекає на Україні новий 1918 рік — поразка, бо українці не хочуть міняти одної окупації на іншу, і в практиці він поступав згідно з цим своїм переконанням, чого хоч би доказом може бути те, що у 1940 році німці його викинули з Холмищини, а потім, як би він від них не втік, то завезли б до Берліна, а тоді може б й з ним сталося б те, що й з іншими. Не плазував він і підчас другої світової війни, а скріплював національну і господарську відпорність українського народу в Галичині, а разом з ним тисячі таких як він по всій Україні, з яких одні лишилися там, а інші вийшли на чужину як політичні емігранти.

Хіба не за плазування німці за кілька днів до початку війни під конвоем відвезли до Берліна полк. А. Мельника і там його конфінували?

І чи знає Юрій Смолич, що в 1943 році на Україні була видана книжка «Шлях Нації», в якій було дано характеристику німецької політики у відношенні до України? В ній, між іншим, писалося: «Політика націонал-соціалізму через багато років визначалася і нині визначається книгою Гітлера «Майн Кампф»... Для Гітлера нема на Сході ніяких державних проблем, він недобачає тут жодних націй... Українців серед інших народів Сходу ні Гітлер, ні інші діячі націонал-соціалістичної партії не вирізняли і не вирізнятимуть. Українці так само мають бути слухняним бидлом у «колонізаторським» плузі Німеччині». В цій книжці було, як і тепер у книжці Юрія Смолича, повно цитат з промов гітлерівських провідників і німецької преси. Хіба не плазуванню українських націоналістів завдячують

життя багато полонених, яких витягала нелегально з таборів спеціально для того зорганізована з націоналістів група, що могла робити це завдяки Українському Червоному Хресту, й помагала їм у втечі додому. Не плазували українські націоналісти ні перед ким, не плазують і сьогодні, і, якщо були і є винятки, не можна їх узагальнювати.

Про УПА Юрій Смолич, між іншим, говорить: «Як відомо, «низи» українських націоналістів таки не стерпіли знущань окупантів, загарбницьких, людських дій «рятівної» зовнішньої сили: частково з середовища українських націоналістичних низів склалися кадри для так званої УПА, «Української Повстанчої Армії»... «Таємна угода» між гітлерівським командуванням та проводом ОУН, яка не наче б то провадила боротьбу проти окупантів-гітлерівців, і надалі заспілкували загони УПА з рештками гітлерівської відступаючої армії в обороні проти навального наступу радянських фронтів. Гітлерівці навіть постачали зброєю та огнеприпасом загони УПА, які неначебто проти них воювали».

Що УПА вживала німецьку зброю і проти німців, хіба всі знають, а щодо переговорів з німцями, то не заперечую, що їх не було, але були переговори також і з большевиками, на які спеціально прилетів з Москви полк. Александер Александрович Лукін. Але договорів ні з одним, ні з другими УПА ані ОУН не підписували, тоді коли в серпні 1939 р. большевики підписали договір з гітлерівцями.

12

«Отже, українські націоналісти — отой «провід», що сорок першого року рушив був «антикомуністичним походом» на Україну в обозі гітлерівських
40

загарбників, дістав «азиль» на території Західної Німеччини. Так почалася історія нової — другої, або як ще вона сама себе прозиває — «з-підсоветської» еміграції українських націоналістів... Втім, для покинутих напризволяще на чужині — безпритульних, безробітних, обездолених — вибір, як відомо, не такий великий. Насамперед, це — ринок дешевої робочої сили для підприємств бізнесменів усіх країн Західної Європи, Північної і Південної Америки, Африки і Австралії... Війна! Тільки знову війна — ось на що сподівається і чого жадібно жадає провід української націоналістичної еміграції, керівництво кожної з націоналістичних організацій, яка б їх програма не була. Війна проти свого народу — ось найперший пункт у програмах усіх тих організацій. Війна — за допомогою і на зиск новій комбінації зовнішніх сил!» — говорить Юрій Смолич.

І тут знову він помиляється, бо, утотожуючи нетотожні собі поняття революції, державної дії й війни, поширює бажання війни поодиноких осіб, може й груп, на всю українську державно-діючу еміграцію. **Під революцією ж треба розуміти, в першу чергу, духове усамостійнення народу та скинення з себе гіпнозу свого гнобителя**, бо «раб духом ніколи не підведеться, щоб порвати кайдани», як каже Джон Веслі. І тоді вже за революцією іде державна дія, що спрямовує революцію в державні береги і виводить народ на історичний шлях державної нації.

І хоч це все може здійснюватися за відповідних умов шляхом **духового росту** поневоленого народу, то переважно це здійснюється шляхом

41

збройних змагань між поневоленим і поневолювачем. Якщо ж називати один із цих процесів (духового росту) **еволюцією**, а другий процес (збройних змагань) **війною**, то тільки **визвольною вічною**, в якій між поневоленим і поневолювачем іде двобій без втручання сторонніх сил. І українська еміграція в своїй більшості має віру в спроможність українського народу скинути вороже ярмо без чужої допомоги, шукаючи в світі тільки максимум прихильності для визвольних змагань свого народу. Шукає, щоб не повторилося те, що було в 1917-21 роках, коли світ не хотів України бачити, нічого про неї чути і своїми потягненнями скріплював нашого ворога.

Власне, західний світ своїми егоїстичними потягненнями скріпив московсько-советський імперіалізм і своєю політикою та байдужістю до ієрархії духово-моральних вартостей приготував ґрунт для большевиків. А комуністичний світ ще неусвідомив собі того, що національна політика Москви, яка до всього, що є українське, а особливо до того, що може мати в собі характер національно-політичних пробісків, ставиться дуже вороже, не відповідає інтересам комуністичного світу. Думаю, що в близькому часі советсько-московський большевизм і світовий комунізм у розвоєвому процесі наберуть різних понять, що виключають себе взаємно.

Увесь світ є відповідальний за ті великі жертви українського народу, що їх той поклав у боротьбі з московським імперіалізмом, і це відноситься як до

комуністичного, так і до некомуністичного світів.

Некомуністичний світ усе мовчазно схвалював і схвалює національну політику Москви, чи вона була сталінською, чи, як тепер, лєнінською, супроти України. Москва зробила з національного аргументу демагогіну зброю, а гасло «самоопределение в плоть до атделєнія» витягла з архівів 1917 року й зробила, як і тоді, декларативним гаслом, яке має виключно пропагандивний характер. Так він мовчазно схвалив розстріл у 1937 році цілого Політбюро Української Комуністичної Партії за те, що воно засудило імперіалістичну політику Москви. І коли, скажімо, на виправдання комуністичного світу в минулому, в 1937 році комуністичний світ був цілковито московським большевизмом, і комуністичні партії інших народів не мали рішального голосу, то сьогодні комуністичний світ ніби нараховує 950 мільйонів людей. В імені їх делегати комуністичних партій, що брали участь у святкуванні 40-ліття большевицької революції в Москві, видали декларацію з підписами 12 компартій і маніфест з підписами 64 країн. На цих документах бракує підпису Української Комуністичної Партії як такої, бо в її імені тепер говорить Комуністична Партія «советського», а в старому розумінні «руського» народу та з української національної рації це краще, що тих підписів там бракує, бо ж у них проголошувано Советський Союз (Москву) провідним чинником світового комунізму. Не підписала, з власної волі, декларації з 1957 р. і Югославія. Не без того, щоб делегати тих 64 країн не знали, що причиною браку цих підписів є те, що

справжнім господарем в Україні є москалі. Бо ж делегати не могли не знати про те, про що навіть Єкатерина Кускова на сторінках ньюйоркського «Нового Русского Слова» пише: «Ні, вони (великороси) панують: в усіх національних республіках обов'язковою є російська мова». Невже й справді делегати цього не знають, що на вулицях столиці України, Києва, та українських великих міст чути, переважно, російську мову, що перейшла в спадщину від царської до советської імперії як символ поневолення? Невже вони не знають, що Україна, яка перевищує кількістю свого населення не один з тих народів, в імені яких вони підписали декларацію й маніфест, позбавлена навіть тих обмежених державних атрибутів, що їх мають сателітні держави, як от: власної армії, вільного дипломатичного зв'язку із світом тощо? Навіть переможена Східна Німеччина має те, чого не має «переможець» Україна, і Москва ставить вимогу до світу говорити із Східною Німеччиною безпосередньо. З цих саме причин, думаю, на з'їзді Світової Організації Здоров'я, на якій делегацію України очолював міністер охорони здоров'я, д-р Платон Шупик, і не прийнято України в членство. В якому ж тоді світлі на тлі цього всього виглядають слова Юрія Смолича: «Українська нація стоїть нині могутньою перед цілим світом — возз'єднана на усіх своїх споконвічних землях, маючи власну державу й державний суверенітет, піднімаючи голос на міжнародній арені, зміцнюючи національну економіку, розбудовуючи національну культуру, плачучи національну свідомість своїх громадян»?

Отже, не війни хоче українська державно-діюча еміграція, а скріплення тієї української державної дії, яка від дати 22 січня 1918 року безпереривно до сьогодні продовжується, незважаючи на те, що Україна й понесла вже кільканадцять мільйонів жертв, замордованих у большевицьких катівнях і виморених пляново голодом, не враховуючи в те поляглих героїчною смертю на полях боїв у рядах Української Регулярної Армії, в рядах УПА тощо.

І те, що Юрій Смолич учився в українській школі і пише українською мовою, він завдячує тільки тим поляглим і новим борцям української державної дії, які роблять державну дію в наших душах і в душах усього українського народу вічно свіжою й невмирущою.

Не за упокорення України Москва відступає від тієї страшної русифікації, при якій, напр.:

1) 77.5% усіх вищих шкіл в Україні підпорядковано Москві; 2) Процес навчання зрусифіковано на 80-85%; 3) Українські вчені пишуть свої праці російською мовою; 4) Українські письменники денационалізуються й пишуть чужою мовою, і т.д. Ні, не за упокорення Україна є Україною, але завдяки отим борцям, які часто й не усвідомлювали собі, що вони йдуть річищем української державної дії, а серед них і ті комуністи (в 1938 році усунено було з комуністичної партії 26.400 членів за український націоналізм), з яких багато згинulo з рук Москви, як Ірчан, Гринько, Полоз, Фальківський, їм же нема кінця, а в їх числі багато письменників.

Ім також завдячує Юрій Смолич свою українськість, а не Комуністичній Партії.

Ні, війни українська державно-діюча еміграція не хоче, (хоч змагань своїх і не припинить, включно, до збройних,) і то не тільки тому, що дуже добре собі уявляє жахливу її нищівність людського життя й матеріяльних вартостей, але й тому, що весь світ стоїть на «непередрішенських» засадах у відношенні до національно-державної суверенности, так і до соціально-економічної незалежности та дотеперішніх здобутків України. Також і тому, що українці в такому разі стояли б по одному і другому боці фронту в чужих арміях, а не в своїй, за чужі, а не за свої інтереси — і то й тоді, коли б поле бою не проходило в Україні, а десь, скажімо собі, на Далекому Сході, де СССР хотів би якнайскоріше зайняти 49-й Стейт США — Аляску, щоб проголосити для всієї Америки комуністичний уряд так, як він це зробив у 1918 році, зайнявши Харків. Із свого боку, США могли б схотіти зайняти Зелену Україну й сумежні з нею Тунгуську, Якутську і Бурятську території, де, як відомо, є багато засланих, переселенців і вояків-українців червоної армії, що опинилася б у першому нищівному бойовому вогні, щоб, зайнявши, також правдоподібно проголосити новий «союзний», «федеративний» чи інший якийсь «непередрішенський» уряд.

Що українська політична еміграція не хоче війни, стверджує і Ярослав З. Пеленський на сторінках «Сучасної України» з 20. 7. 1958.р., де він у стат-

ті «Напрявні для історичної пропаганди» пише:

«Треба з задоволенням ствердити, що від деякого часу захоплення інтервенцією та війною притихло і що є певні позначки протверезіння. А найважливіше — орієнтація на інтервенцію дає додаткові аргументи для большевицької пропаганди, що, мовляв, українська еміграція за «всяку ціну» хоче чужої інтервенції, яка, до речі, і з часів революції, і з часів другої світової війни має найгіршу славу серед усіх підсоветських народів. До того вона аж не може стати напрямною для справжньої української визвольної політики.»

Ні, українська державно-діюча еміграція не хоче війни, але й державної дії вона не перерве, а буде продовжувати її, хоч би й довелося вести її між двома воюючими фронтами...

І я вірю, що прийде час, коли Воскресла Україна вітатиме з днем святої Перемоги як тих борців-героїв, що були на рідних землях біля неї так і борців, що прийдуть із «щитами» з чужини.

ТЕПЕРІШНІ ПРАЦІ ЦЬОГО АВТОРА

1. «Підстави державної дії».
(Видання «Самостійної України». Чикаго, 1954).
2. «Генерал Поджіо».
(Видання Українського Воєнно-Історичного Інституту. Торонто, 1955).
3. «З державно-провідною ідеєю славного минулого до великого майбутнього».
(Видання Першої Української Друкарні у Франції, Париж, 1956).
4. «По торах борців — за правду і волю».
(Видання накладом автора. Чикаго, 1957).
5. «22. січень 1918 — ми і світ».
(Видання накладом автора, Чикаго, 1958).

Ціна 50 центів